

Уляна Ільницька

Національний університет «Львівська політехніка»

«СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО» ЯК ВИМІР ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА ТА ДІАЛОГОВИЙ РІВЕНЬ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄС

© Ільницька У., 2014

Вивчено актуальну проблему реалізації проекту «Східне партнерство» як виміру Європейської політики сусідства. Розглянуто суспільно-політичні передумови створення проекту, проаналізовано позиції та мотиви держав-ініціаторів; всебічно охарактеризовано суть проекту «Східне партнерство», механізми його реалізації та результати втілення. Значну увагу звернено на аналіз співпраці Європейського Союзу з Україною в межах проекту «Східне партнерство»; висвітлено переваги економічної та політичної євроінтеграції України. Значну увагу звернено на саміт Східного партнерства (м. Вільнюс, 2013 р.); проаналізовано його результати, перспективи подальшої співпраці ЄС з державами-учасницями проекту та з Україною, зокрема.

Ключові слова: регіональні програми та ініціативи Європейського Союзу, проект «Східне партнерство», інтеграційна політика, європейська політика сусідства, саміт Східного партнерства, зона вільної торгівлі, Угода про асоційоване членство; євроінтеграційна зовнішня політика України.

Uljana Ilnytska

«THE EASTERN PARTNERSHIP» AS A DIMENSION OF EUROPEAN NEIGHBORHOOD POLICY AND NEGOTIATION PHASE OF THE EU-UKRAINIAN COOPERATION

© Ilnytska Uljana, 2014

«The Eastern Partnership» is researched as a large-scale project and a regional initiative of the European Union, aimed at expanding and strengthening European integration, activation of the EU cooperation with Eastern European states-partners, holding negotiations between the EU and Ukraine in the economic and political dimensions. This article dwells on the strategy, purposes, and objectives of the initiative regarding both member states and specifically Ukraine. Moreover, the article highlights the evolution and results of the Eastern Partnership project which is considered as an effective political international mechanism.

The Eastern Partnership is regarded as the EU aspiration for the institutionalization and liberalization of the neighborhood policy concerning Eastern European countries, as well as the support of those countries' desire to get closer to democratic values, European standards and norms. The article points out that in the frames of realization of its goals, the project foresees the creation of a new free trade zone, establishment of visa-free regime, cooperation within economic, energy, cultural, educational, and environmental spheres.

The article pays a great attention to the analysis of the social political conditions, under which the project was created, as well as to the research of goals, intentions, and positions of interested and engaged in the project subjects. It analyzes, in particular, the motivation of the

countries which have initiated the project, Poland and Sweden; it also highlights the positions of France and Russia. The author of the article puts a special focus on the bilateral relations between Ukraine and the EU. In addition to that, one can find here the analysis of advantages and benefits Ukraine could achieve within the economic and political sphere in the frames of realization of the terms of the Eastern Partnership project. Moreover, the article highlights the range of unsolved problems concerning the declared differentiated approach of the EU towards the cooperation with member countries and specifically Ukraine. The position of the Russian Federation on promotion of EU regional programs is discussed as well. It is stated that Russia has a biased view toward the EU integration initiatives and is somewhat opposed to that.

The article is largely focused on results and consequences of the Eastern Partnership Summit that was held in Vilnius, on November 28-29, 2013. This important event has grasped attention both of the European society and of the world community. On the basis of results of the Summit, the author analyzes the position of Ukraine concerning the fact that the Ukrainian side unilaterally refused to sign the Association Agreement. The article points out a clear position of the EU towards Ukraine, which is based on the «open-door policy».

Key words: EU regional programs and initiatives, «The Eastern Partnership» initiative, integration policy, European neighborhood policy, Eastern Partnership Summi, free trade zone, the Association Agreement, Ukrainian foreign policy towards European integration.

Інтеграційна політика Європейського Союзу, прагнення активізувати співробітництво зі східноєвропейськими країнами-партнерами, реалізація діалогових відносин з Україною в економічному та політичному вимірах відображені у проекті «Східне партнерство», затвердженому Радою ЄС у 2009 р. Як регіональна ініціатива Європейського Союзу щодо співпраці зі східноєвропейськими державами, Східне партнерство засвідчує транспарентність, прозорість політики сусідства ЄС. Водночас, деякі положення проекту «Східного партнерства» стали предметом дискусій та обговорень як для держав-учасниць, так і для науковців, політологів, незалежних експертів.

Проблеми, які досліджено у статті є надзвичайно актуальними з огляду на суспільно-політичні процеси, що відбуваються на європейському просторі. Резонансною подією кінця 2013 р. став саміт Східного партнерства, який відбувався у м. Вільнюсі 27–28 листопада, і результати та наслідки якого стали темою для обговорення й предметом дослідження науковців та політологів. Україна як одна із країн-учасниць проекту «Східне партнерство» заявила свою позицію, яка стала дещо неочікуваною для європейських партнерів та змінила акценти у вимірі співпраці Україна-ЄС у межах реалізації програми «Східне партнерство». Євроінтеграційна зовнішня політика України, яка значною мірою зумовлена реалізацією проекту «Східне партнерство», вимагає аналізу та осмислення. Крім того, Східне партнерство як специфічний вимір європейської політики сусідства, як програма співпраці України з Європейським Союзом потребує всебічного наукового дослідження, аналізу механізмів реалізації задекларованих у проекті положень, вивчення економічних та політичних аспектів співпраці ЄС з Україною.

Східне партнерство як вимір європейської політики сусідства є актуальною темою досліджень науковців, які всебічно вивчають європейські та євроатлантичні інтеграційні утворення; процеси євроінтеграції України, аналізують перспективи вступу нашої держави до Європейського Союзу. На особливу увагу заслуговують праці українських науковців В. А. Манджолі, В. В. Копійки, О.І. Шниркова, Т.І. Шинкаренко, Н. М. Веселої, які об'єктивно та неупереджено оцінюють функціонування Європейського Союзу, досліджують, різноманітні проекти ЄС (зокрема Східне партнерство), аналізують напрями та сфери співпраці України з Європейським Союзом. Східне партнерство стало предметом наукових розвідок також і аналітиків Центру ім. Жана Моне з європейських студій, заснованого в Національному університеті «Києво-Могилянська академія». Проблема реалізації цілей Східного партнерства щодо держав-учасниць досліджували і науковці регіональних центрів з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України. Однак,

незважаючи на численні публікації, варто зазначити недостатність комплексних аналітичних досліджень проекту «Східне партнерство» як європейської політики сусідства щодо країн-учасниць і щодо України, зокрема. Відсутні наукові праці з всебічним політичним аналізом результатів та наслідків саміту Східного партнерства, який відбувся 28–29 грудня 2013 р. і який актуалізував проблему євроінтеграції України.

Зважаючи на актуальність проблеми, її політичну значущість, враховуючи недостатність комплексних наукових досліджень з проблем реалізації проекту «Східне партнерство» як особливого виміру європейської політики сусідства щодо держав-учасниць проекту (України, Грузії, Молдови, Азербайджану, Вірменії, Білорусі) визначено *завдання статті*: проаналізувати процес інституціоналізації політики Європейського Союзу щодо східних держав-партнерів, втілену у проекті «Східне партнерство»; розглянути суспільно-політичні передумови створення проекту; охарактеризувати механізми його реалізації та результати втілення; проаналізувати результати та перспективи співпраці ЄС з Україною в межах проекту «Східне партнерство»; висвітлити цілі, завдання та результати саміту Східного партнерства, який відбувся у м. Вільнюсі 28–29 листопада 2013 р.; проаналізувати позицію та заяви української сторони щодо євроінтеграційного вектору зовнішньої політики.

Процес інституціоналізації політики Європейського союзу щодо східних сусідів розпочався 26 травня 2008 р., коли до уваги членів Ради ЄС із загальних питань та зовнішніх відносин було представлено спільну польсько-шведську ініціативу – проект «Східне партнерство». У проекті передбачено участь країн Східної Європи – України, Молдови, Білорусі, Грузії, Вірменії та Азербайджану. З Республікою Білорусь було заплановано технічну й експертну співпрацю.

Європейська Рада схвалила та затвердила проект «Східне партнерство» і доручила Європейській Комісії до весни 2009 р. підготувати конкретні пропозиції, наголошуючи на необхідності диференційованого підходу до країн-учасниць у межах Європейської політики сусідства. Для держав, що беруть участь у проекті «Східне партнерство» планувалось створення зони вільної торгівлі, підписання угод про асоціацію, лібералізація візового режиму, співпраця в галузі енергетичної безпеки.

Робота над ухваленням проекту «Східне партнерство» стрімко та динамічно розгорталась, що, значною мірою, було зумовлено серпневим російсько-грузинським збройним конфліктом 2008 р., який набув значного міжнародного резонансу. Крім того, польсько-шведський проект створення Східного партнерства актуалізувався і на противагу Середземноморському союзу, лобійованому президентом Франції Н. Саркозі на початку 2008 р. На відміну від французької концепції, Східне партнерство не передбачало окремого фінансування й створення власного секретаріату. Вже 3 грудня 2008 р. у повідомленні Європейської Комісії і у робочому документі, що до неї додавався, були викладені основні параметри та ідеї Східного партнерства, відкориговані згодом у Декларації Європейської Ради, ухваленій на додаток до висновків від 19–20 березня 2009 р. 20 березня 2009 року Рада ЄС остаточно затвердила проект Східного партнерства, оголосивши про те, що його офіційний старт відбудеться 7 травня 2009 року у Празі [4, С. 29]. 7 травня 2009 р. у м. Прага під час установчого саміту Східного партнерства ухвалено спільну заяву, у якій Східне партнерство розглядається як доповнення до двосторонніх договірних відносин між ЄС та кожною з держав-партнерів, як специфічний вимір європейської політики сусідства. Східне партнерство стало ще однією регіональною ініціативою Європейського Союзу поряд із Північним виміром, Союзом для Середземномор'я, Синергією Чорного моря.

Ухвалення та реалізація Східного партнерства мало велике значення для держав-ініціаторів проекту – Польщі та Швеції. Польща продемонструвала здатність формулювати конструктивні пропозиції, погоджувати і досягати їх реалізацію. Участь Швеції в ініціативі зумовлена прагненням пом'якшити негативне сприйняття політики Польщі, яке поширилося в ЄС на той час, та заручитися підтримкою «старих» членів ЄС. Однак Швеція, крім солідаризації з позицією Польщі, прагнула реалізувати далекосяжну стратегію, спрямовану на збільшення своєї політичної ваги у Євросоюзі через досягнення регіонального лідерства у Північній та Центральній Європі, а

також на створення протидії міцніючому тандему Німеччини і Росії у стратегічному для Швеції Балтійському регіоні [4, С. 29].

Аналізуючи цілі та мету проекту «Східне партнерство», варто відзначити певну їх трансформацію. В.В. Копійка та В.А. Манджолла наголошують: «Якщо спочатку Східне партнерство запроваджувалося з метою поглиблення відносин із сусідами ЄС на Сході і збалансування Союзу для Середземномор'я, то згодом йому була відведена стратегічна роль. Активізація діяльності Росії з відновлення свого впливу на пострадянському просторі змушувала європейські країни потурбуватися про утримання східних сусідів в орбіті своїх інтересів. Військовий конфлікт між Грузією та Росією і його наслідки помітно вплинули на зміст повідомлення Європейської Комісії від 3 грудня 2008 р. Зокрема стверджувалося, що Східне партнерство сприятиме зміцненню державності та територіальної цілісності запрошених до участі в ньому країн і здійснюватиметься на засадах європейської солідарності» [4, С. 30]. Остаточний варіант основних положень, цілей, мети Східного партнерства викладений, як зазначалось вище, у Декларації Європейської Ради (ухваленій на додаток до висновків від 19–20 березня 2009 р.) та у Спільній заяві Саміту Східного партнерства у Празі від 7 травня 2009 р.

Східне партнерство засвідчує прагнення Європейського союзу підтримувати намагання країн-партнерів наблизитись до європейських норм і стандартів, до демократичних цінностей; демонструє згоду ЄС надати допомогу, необхідну для проведення внутрішніх політичних та соціально-економічних реформ з метою прискорення політичної асоціації та економічної інтеграції між Євросоюзом і зацікавленими країнами-партнерами. Стратегічними цілями Східного партнерства є підтримка сталого процесу реформ східноєвропейських країн, утворення зони вільної торгівлі з країнами-учасницями, встановлення безвізового режиму, активізація співпраці в економічній, енергетичній галузях, у сфері культури, освіти, охорони навколишнього середовища. Як специфічний вимір Європейської політики сусідства Східне партнерство ґрунтується на взаємних інтересах і зобов'язаннях, на принципах відповідальності та підзвітності. В основі проекту – принципи міжнародного права та демократичні цінності.

Щодо України – в межах проекту «Східне партнерство» передбачено укладення поглибленої зони вільної торгівлі, підтримку процесу адаптації законодавства та зміцнення інституційної здатності країн-партнерів, сприяння регіональному розвитку на основі політики регіонального вимірювання ЄС, створення інтегрованої системи управління кордонами, співпрацю у сфері енергетичної безпеки; лібералізацію візового режиму.

Реалізація основних цілей та завдань Східного партнерства щодо країн-учасниць, зумовила активізацію фінансування комплексних програм щодо інтеграції економік східноєвропейських країн з економікою ЄС, зближення їх законодавства з законодавством ЄС; створення економічного союзу між учасниками проекту «Східне партнерство»; співпрацю в боротьбі проти корупції, організованої злочинності, нелегальної міграції; збільшення мобільності робочої сили та створення перспективи відкриття ринків праці ЄС; посилення енергетичної безпеки; реалізацію програм, що спрямовані на подолання економічної і соціальної нерівності; реалізацію індивідуальних програм (охорона кордонів, допомога у ліквідації наслідків стихійного лиха, підвищення енергетичної ефективності та відновлюваних джерел енергії); посилення контактів між ЄС та громадянами країн Східного партнерства (наприклад, проект «Євроконкурс»); надання додаткової фінансової допомоги [15].

Східне партнерство передбачає дво- та багатосторонній вимір співпраці. На двосторонньому рівні планується укласти угоди про асоціацію між ЄС та кожною країною-партнером, зміст яких буде різним і відповідатиме цілям та потенціалу конкретного партнера. Маючи найпозитивнішу динаміку відносин з ЄС серед усіх пострадянських держав, Україна підкреслює свою зацікавленість в індивідуальному підході і застерігає від спроб зниження рівня співпраці з країнами-партнерами [4, С. 32]. Багатостороння співпраця в межах Східного партнерства ґрунтуватиметься на чотирьох тематичних платформах: 1) демократія, ефективне врядування і стабільність; 2) економічна інтеграція та конвергенція із секторальними політиками ЄС; 3) енергетична безпека; 4) контакти між громадянами.

Перші установчі засідання усіх чотирьох тематичних платформ відбулись у червні 2009 р. Схвалено загальні принципи і правила процедури їх діяльності, розглянуто основні цілі та презентовано окремі ініціативи-флагмани. Ухвалення цілей та робочих програм тематичних платформ відбулось у листопаді 2009 р. Потім щорічно проводили зустрічі міністрів закордонних справ держав-членів ЄС та країн-партнерів ініціативи ЄС «Східне партнерство».

Східне партнерство посіло належне місце серед регіональних програм-ініціатив Європейського Союзу (Союз для Середземномор'я, Північний вимір, Синергія Чорного моря), які здійснюються протягом останніх років і є перехідним етапом у процесі формування чіткої та узгодженої концепції європейської інтеграції, яка активно втілюється після ратифікації Лісабонського договору, що набрав чинності 1 грудня 2009 р.

Активізація регіональних програм Європейського союзу зумовлює певну протидію з боку Росії. Адже пострадянський простір залишається сферою інтересів Російської Федерації, яка опонує Східному партнерству, сприймаючи його як загрозу поширення впливу у згаданому регіоні лише однієї сторони – ЄС. В цьому контексті Росія вбачає у Євросоюзі політичного та економічного конкурента. Основні аргументи російської сторони зводяться до того, що Східне партнерство: може обмежити можливості «газової» дипломатії Росії (Північний і Південний потік); є альтернативою інтеграційним ініціативам Росії на пострадянському просторі; суперечить більшості положень Концепції довгострокового соціально-економічного розвитку Російської Федерації на період до 2020 р., підписаної у 2008 р. прем'єр-міністром В. Путіним [18]. Прагнучи зменшити напруженість, Високий представник ЄС з питань зовнішньої політики та безпеки Х. Солана запевнив, що Східне партнерство ні проти кого не спрямоване і цю думку потрібно донести до російського керівництва [19].

Ще один подразник, який вплинув на позицію Росії щодо Східного партнерства, – опосередкована присутність США. Адже серед усіх зовнішньополітичних ініціатив Євросоюзу Східне партнерство найбільше відповідає пріоритетам США у Східній Європі. Отже, Східне партнерство доцільно розглядати також у контексті відносин у трикутнику Євросоюз – США – Росія [4, С. 41].

Аналізуючи проект «Східне партнерство» на рівні Україна-ЄС, варто зазначити певні застереження з боку української сторони щодо відсутності задекларованого диференційованого підходу Європейського Союзу до держав-учасниць. Європейський прагматизм України ґрунтувався на прагненні розширеної, особливої співпраці з гарантованістю перспективного членства у Європейському Союзі. Однак очікування України щодо надання особливих гарантій членства у ЄС, на жаль, не справились. У проекті «Східне партнерство» основний акцент сфокусований лише на підписанні Угоди про асоційоване членство та створенні зони вільної торгівлі без надання преференцій Україні. Однак, навіть за таких умов програма «Східне партнерство» є максимально вигідною для України, оскільки інтенсифікує та поглиблює співпрацю з країнами Європейського Союзу в галузі енергетичної безпеки, розвитку транспортних коридорів, регіональної безпеки і стабільності; прикордонної співпраці та регіональної кооперації. Крім того, реалізація євроінтеграційного курсу зовнішньої політики наблизить Україну до норм і стандартів ЄС, зумовить впровадження демократичних цінностей і принципів, а також дасть змогу окремим галузям інтегруватися до економічної системи ЄС.

Європейська політика сусідства засвідчила відкриту позицію ЄС щодо співробітництва та співпраці зі Східними партнерами. Реалізація європейської політики сусідства щодо східноєвропейських країн втілювалась у проведенні саміту Східного партнерства, який відбувся 28–29 грудня 2013 р. у м. Вільнюсі. На Саміті зустрілись глави держав або урядів та представники Республіки Азербайджан, Республіки Білорусь, Республіки Вірменія, Грузії, Республіки Молдова та України, представники Європейського Союзу і глави держав або урядів та представники його держав-членів. Також на саміті були присутні Президент Європейського Парламенту та представники Комітету регіонів, Європейського економічного і соціального комітету, Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) і Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР),

Конференції регіональної та місцевої влади Східного партнерства (CORLEAP) та Парламентської асамблеї Європест.

Саміт Східного партнерства став значущою та актуальною подією, яка привернула увагу не лише європейської, а й світової громадськості. На саміті Східного партнерства Європейський Союз успішно парафував Угоди про асоціацію та створення поглиблених і всеохопних зон вільної торгівлі (ПВЗВТ) з Молдовою і Грузією. Крім того, підписано Угоду про лібералізацію візового режиму з Азербайджаном. Учасники Вільнюського саміту та уся євроспільнота вітають значний поступ уперед, здійснений в укладенні нових амбітних угод і наголошують на еволюційному розвитку та результативності ініціативи «Східне партнерство» як ефективного політичного міжнародного механізму. Країни, що підписали угоди з Європейським союзом на вільнюському Саміті декларують, підтримують та впроваджують принципи міжнародного права, демократичні цінності, сталий розвиток, ринкову економіку та належне врядування. Інтеграція з Європейським Союзом – це поступ, прогрес та динамічне економічне зростання.

Основний результат саміту Східного партнерства – оновлена ефективна Європейська політика сусідства щодо східноєвропейських країн, які за підтримки ЄС ще активніше будуватимуть стабільні демократії, в основі яких – належне врядування, верховенство права, домінування демократичних цінностей та принципів.

Наголошуючи на важливості розвитку міцних зв'язків між ЄС та країнами Східного партнерства, учасники Саміту погоджуються, що досягнення тіснішого співробітництва має важливе значення для забезпечення стабільності та процвітання на Європейському континенті, для врегулювання конфліктів, розбудови довіри, співробітництва та партнерських відносин у регіоні.

На жаль, Україна загальмувала свій поступ на шляху наближення до Європейського Союзу. Саміт засвідчив позицію владної еліти України пригальмувати активізацію курсу на євроінтеграцію. Українське керівництво в односторонньому порядку висловило чітку позицію щодо незгоди підписання Угоди про асоціацію. Ще 21 листопада 2013 р. Кабінет Міністрів України своєю Постановою призупинив підготовку до підписання Угоди про асоціацію з ЄС, яка мала бути парафувана на вільнюському саміті Східного партнерства. Також уряд України відновив активний діалог з Росією, іншими країнами Митного союзу та державами СНД щодо поживлення торговельно-економічних зв'язків з метою збереження та зміцнення економічного потенціалу. Відмова від підписання Угоди про асоціацію та створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, як зазначили учасники саміту, матиме негативні наслідки для української економіки та політики. Події на вільнюському саміті, неочікувана категоричність українського Президента щодо небажання підписувати Угоду про асоціацію, активізація діалогових відносин з Російською Федерацією викликали незгоду громадян та зумовили небачений сплеск громадянської активності, масові акції протесту та утворення Євромайдану в Києві та багатьох містах України. Десятки тисяч громадян виступили на захист євроінтеграції, відстоюючи свої європейські прагнення. Крім підтримки Євроінтеграційного курсу, мітингувальники вимагали відставки Уряду, проведення дострокових парламентських та президентських виборів, покарання винних за силові дії з боку влади щодо учасників мирного протесту.

Вільнюський саміт, українське питання, позиція України та громадська активність українців щодо збереження євроінтеграційного курсу держави привернули увагу світової спільноти та викликали резонансне обговорення. Зокрема, Верховний представник Євросоюзу із закордонних справ Кетрін Ештон вважає рішення українського уряду розчаруванням як для Євросоюзу, так і для українського народу. «Реформи, які впроваджувалися протягом останніх місяців, були багатообіцяючими», – заявила вона у своїй заяві щодо України. «Підписання найбільш амбітної угоди, що її ЄС коли-небудь пропонував країні з-поза його меж, мало б і надалі зміцнювати курс реформ України та надіслати сигнал інвесторам усього світу, а також міжнародним фінансовим інституціям, про те, що Україна серйозно ставиться до своєї модернізації, стає передбачуваним і надійним співрозмовником на міжнародних ринках», – додала вона [2].

Стурбовані та розчаровані рішенням України були також і міністри закордонних справ країн ЄС та США. «Це втрачена можливість. Велика Британія залишається прихильницею європейського

майбутнього України, більш тісних відносин із Україною, а також підписання Угоди про асоціацію», – зазначено в заяві Міністра закордонних справ Великої Британії Вільяма Хейга. На думку міністра, угода є найкращою можливістю для України модернізувати і трансформувати свої інститути та економіку, а також побудувати більш процвітаюче та стабільне майбутнє для українського народу. «Двері залишаються відкритими, і підписання Угоди перебуває в руках України», – наголосив він [2].

Отже, Європейський союз засвідчив готовність допомогти Україні завершити необхідні економічні, правові й політичні реформи та забезпечити демократичний розвиток держави, наближення до європейських стандартів, утвердження верховенства права у всіх сферах суспільно-політичного життя та втілення високих моральних, соціальних та економічних стандартів життя кожного громадянина та суспільства загалом.

Отже, у масштабному проекті «Східне партнерство», ініційованого Європейським Союзом, задекларовано прагнення ЄС активізувати співробітництво зі східними державами-партнерами для зміцнення міжнародної конкурентоздатності Європи, для забезпечення стабільності та процвітання держав на Європейському континенті. Крім того, програми «Східне партнерство» засвідчили прагнення ЄС формувати договірно-правові і політичні засади співробітництва з Україною, надати підтримку нашій державі на шляху до інтеграції в європейський економічний і політико-правовий простір. Євроінтеграція залишається ключовим зовнішньополітичним пріоритетом і стратегічною метою України. Адже європейський вибір – це нові перспективи для співробітництва нашої держави з розвиненими країнами континенту, для економічного розвитку, соціального прогресу, зміцнення позицій держави на міжнародній арені. Співробітництво з ЄС сприятиме наближенню до високих соціальних європейських стандартів, підвищенню рівня життя і добробуту населення.

В економічному аспекті євроінтеграція для України – це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС. В політичному аспекті євроінтеграція передбачає модернізацію правового поля України, демократизацію політичної системи. Членство в ЄС – це і зміцнення національної безпеки України, захист її від агресії і територіальних претензій.

Перспективами подальших наукових досліджень є зосередження довкола проблем розширення Європейського союзу на схід; формування нової архітектури Європи, яка зможе об'єднати держави континенту навколо спільних цілей та завдань; дослідження перспектив поглибленої співпраці України з Європейським Союзом та механізми інтенсифікації євроінтеграційних процесів у нашій державі.

*1. Європейські дослідження: навч. посіб. / В. А. Манжоло, В. В. Копійка, О.І. Шнирков та ін.; за ред. В. А. Манжоло. – К.: Либідь, 2008. – 510 с. 2. Західні політики про Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/94616>. 3. Копійка В. В. Європейський Союз: Досвід розширення і Україна / В. В. Копійка. – К.: Юридична думка, 2005. – 448 с. 4. Копійка В. В. Україна та Європейський Союз / В. В. Копійка, В. А. Манжоло, Н. М. Весела. – К.: Знання, 2012. – 78 с. 5. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко; за ред. Л. В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – 751 с. 6. Манжоло В.А. Європейська безпека та Україна / В. А. Манжоло, О. Л. Хилько. – К.: Знання, 2010. – 85 с. 7. Манжоло В. А. Новий формат взаємодії Україна – ЄС в контексті підготовки нової посиленої угоди (текст) / В. А. Манжоло, А. П. Сапсай // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Серія «Європейські дослідження»: Збірник наукових праць / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнародних відносин Київського ун-ту ім. Т. Шевченка. – Київ: Інститут міжнародних відносин, 2006. – Вип. 63. (У 2 ч.). – Ч. 2. – С. 3-13. 8. Манжоло В. А. Інтеграція України в європейські правові, політичні та економічні системи: Монографія / В. А. Манжоло, В.І. Муравйов, А. С. Філіпенко, А. П. Сапсай, В. В. Копійка; Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 320 с. 9. Нугайред Н. Європі бракує амбіцій щодо «Східного партнерства» / Наталі Нугайред // *Le Monde* (Франція): [El. resource]. – Режим доступу: <http://inozmi.glavred.info/>*

articles/3582.html. 10. Резолюція Європейського парламенту щодо результатів саміту у Вільнюсі та майбутнього Східного партнерства з особливою увагою до України (повний текст документа): [Електронний ресурс] / Резолюція Європейського парламенту щодо результатів саміту у Вільнюсі та майбутнього Східного партнерства з особливою увагою до України (повний текст документа). – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/96568>. 11. Саміт «Східного партнерства»: підсумки, результати, прогнози [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/news/2325/>. 12. Саміт у цитатах: коментарі політиків і експертів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2013/11/131129_vilnius_comments_az.shtml. 13. Спільна Декларація Саміту «Східного партнерства», Вільнюс, 28-29 листопада 2013 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/16631-spilna-deklaracija-samitu-skhidnogo-partnerstva-vilnyus-28-29-listopada-2013-rok>. 14. Східне партнерство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>. 15. Східне партнерство: початок громадського виміру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dif.org.ua/ua/archive/press_releases_archive/klphfrseduifdrghj.htm. 16. Україна в Європейському безпековому просторі: монографія / В. А. Манжола, О. Л. Хилько, С. О. Божко, В. М. Вдовенко; кер. авт. кол. В.А. Манжола; за заг. ред. В. В. Корійки. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – 320 с. 17. Україна впала в очі ЄС [Електронний ресурс] / Україна впала в очі ЄС. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/4643-ukrayina-vpala-v-ochah-yes.html>. 18. Polkhov S. EU's «Eastern Partnership» and Russia-Belarus Relations / Svyatoslav Polkhov. – December 19, 2008 [El. resource]. – Режим доступу: <http://www.rbth.ru>. 19. Rettman A. EU leaders soothe Russia over new eastern club / Andrew Rettman // EUOBSERVER. — 07.05.2009 [El. resource]. — Режим доступу: <http://www.euobserver.com>.